

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.1 (3169) ●

● ЧАЦВЕР, 14 СТУДЗЕНЯ, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Цеплыня без пратаколу
Дабрачынныя справы робяць лепшымі і дарослых, і дзяцей **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Манументальнае жыццё Кабзара
Колькі ў свеце помнікаў Тарасу Шаўчэнку — не палічыў, пэўна, ніхто, а вось на фотавыставе ў Мінску іх роўна 120 **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Майстар і Кацярына

Андрэй і Кацярына Мяцельскія жывуць у Дзяржынску: абодва — з багатай фантазіяй, назіральнасцю, працавітымі рукамі ды неабыякавымі да характава душамаі. Андрэй ужо вопытны майстар-кераміст, са шматгадовай практыкай, у Кацярыны стаж меншы. Працуючы разам, яны адзін для другога і настаўнікі, і гледачы, і крытыкі...

Спрадвеку ў Беларусі ганчары — як і кавалі, пчалары, млынары — лічыліся чараўнікамі, здольнымі адвесці хваробы, паўплываць на ўрад-жайнасць глебы. Іх майстэрства перадавалася ў спадчыну. У радаводах Андрэя і Кацярыны, аднак, не было ганчароў, яны — па-свойму першыя ў гэтай прафесіі. Прадзед Андрэя, Гіляры

Доўнар, быў на Койданаўшчыне (так называлі раней Дзяржыншчыну) заможным, працавітым хлеббарам. У Андрэя з маленства цяга да малявання, а любоў да лепкі з гліны прышчэпіла Наталля Ермаловіч у мастацкай школе ў Дзяржынску. Яго талентам дапамагаў раскрыцца і мастак Уладзімір Шчарбін. Потым Андрэй вучыўся ў Беларускаму дзяржуніверсітэце культуры і мастацтваў: засвоіў і тэхніку вырабу габеленаў, саломалляценне. А пазней скончыў і Беларускаму інстытут правазнаўства, мае дыплом юрыста. Захапляўся і журналістыкай, друкаваўся ў перыёдыцы. Неяк на Свяце горада ў Баранавічах ладзілася выстава народных умельцаў. На ёй і Кацярына, студэнтка Баранавіцкага дзяржуніверсітэта, выстаўляла ўласныя вырабы. А непадалёку разгарнуўся

экспазіцыю ганчар Андрэя. Там і пазнаёміліся... Калі верыць мудрай прымаўцай, што шлюбныя заключэнні на нябёсах, дык гэты поўнай меры тычыцца Андрэя і Кацярыны: двое талентаў, апантаных любоўю да керамікі, у хуткім часе стварылі сям'ю.

→ **Стар. 2**

Чароўная мелодыя Андрэя і Кацярыны Мяцельскіх

Паездка пачынаецца з камфорту

Надзея Радзівон

Горад Маладзечна атрымаў у падарунак да Новага года сучасны аўтавакзал

Вакзал у Маладзечне аснашчаны самым сучасным абсталяваннем, тут укаранены камп'ютэрныя тэхналогіі, аўтаматызаваная сістэма па продажы білетаў. Ёсць пакой псіхалагічнай разгрузкі.

Цяпер у пасажыраў з'явілася магчымасць купіць білеты з адпраўленнем з іншых аўтавакзалаў краіны. Усяго на рэкан-

струкцыю будынка вакзала было выдаткавана больш за мільён долараў.

Маладзечанскі аўтавакзал — не адзіны такі аб'ект, дзе ў 2009 быў зроблены маштабны рамонт. Такія работы толькі ў Мінскай вобласці прайшлі ў Чэрвені, Уздзе, Мар'інай Горцы. У Беларусі існуе дзяржаўная праграма, накіраваная на абнаўленне рухомага саставу, будаўніцтва і рэканструкцыю будынкаў вакзалаў, укараненне сучасных тэхналогій продажу білетаў.

Так выглядае маладзечанскі аўтавакзал сёння

ПАДЗЕЯ

Дзе духоўнасць, там і моц

Прыхільнасць да традыцый і маральнасці дапамагае Беларусі пераадолюваць эканамічныя цяжкасці. Пра гэта заявіў 8 студзеня Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка на цырымоніі ўручэння прэміі “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльнай прэміі дзеячам культуры і мастацтва за 2009 год.

Па традыцыі гэта мерапрыемства праходзіць у калядныя дні. Як адзначыў Прэзідэнт, гэта час не толькі веселасці і віншаванняў, але і глыбокіх роздумаў: з чым прыйшлі да вялікага свята, як пражылі мінулы год?

Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што леташні вопыт з усёй відавочнасцю паказаў: менавіта тыя краіны, якія стаяць на варце сваёй незалежнасці і духоўнай самабытнасці, лягчэй спраўляюцца з эканамічнымі праблемамі. “Нам дапамагаюць выстаіць лепшыя рысы нацыянальнага характару, прыхільнасць да традыцый і апора на шматвяковую гісторыю, — сказаў ён. — Выклікам сучаснай цывілізацыі можа супрацьстаяць толькі духоўна моцная асоба”.

Прэзідэнт Беларусі лічыць сімвалічным, што дзясятні ў галіне культуры ацэньваюцца ў калядныя дні, паколькі сама атмасфера гэтага свята “дапамагае ўзвысіцца над будзённай мітуснёй, набыць апору ў хрысціянскай мудрасці”.

Кіраўнік дзяржавы ўручыў пяць прэмій “За духоўнае адраджэнне”: архіепіскапу Гомельскаму і Жлобінскаму Арыстарху, аўтарскаму калектыву Агенцтва тэлевізійных навін Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі (за стварэнне дакументальнага серыяла “Зямля беларуская”), калектыву Бальніцы палітыўнага догляду “Хоспіс”, калектыву Выдавецтва Беларускага экзархата (за выпуск факсімільнага выдання Слуцкага Евангелія), трэнеру-выкладчыку па лёгкай атлетыцы Гомельскай дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы прафсаюзаў “Лідэр” Уладзіміру Кацуру, які дабіўся значных поспехаў у сацыяльнай рэабілітацыі інвалідаў.

Прэзідэнт таксама ўручыў дзесяць спецыяльных прэмій дзеячам нацыянальнай культуры і мастацтва. Ён пажадаў усім лаўрэатам, каб гэтыя прэміі сталі стымулам для далейшага прафесійнага росту і ўдасканалення.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Цеплыня без пратаколу

Дабрачынныя справы робяць лепшымі і дарослых, і дзяцей

Іван Ждановіч

Уявіце сабе казку: дзівосная музыка, на сцэне з'яўляюцца то Спячая прыгажуня з Прынцам, то клапатлівая Каза з казлянятамі, потым лёгкая танцуюць з сяброўкамі бравыя кадэты-сувораўцы, і пацешныя Лялькі, і Шчаўкунок, і белакрылыя Анёл, і гарэзлівы, зусім не страшны Чорцік... Здаецца, увесь рознастэлы свет харэаграфіі пераліваецца граямі, як чароўны крышталь, на вачах удзячнай публікі. Галоўнае ж, паміж сцэнай і залай няма ўзроставай мяжы: многія артысты — равеснікі юных глядачоў, што прыехалі на прадстаўленне ў Дзяржаўны харэаграфічны каледж.

— Нам хочацца, каб дзеці, якія ў сілу розных абставінаў не адчуваюць бацькоўскага клопату, далучаліся да прыгажосці, а то і выбралі харэаграфію справай жыцця, — гаворыць прэзідэнт Міжнароднага клуба дыпламатаў Людміла Гурко. — Таму выступае ініцыятарамі свята “Дзеці — дзецям”, якое пад Новы год традыцыйна ладзіцца ў Мінску. На гэты раз сабралі 230 дзяцей: з Баранавічаў, Барысава, Вілейкі, Любані, Ляхавічаў, Пухавічаў і іншых месцаў Беларусі. Акрамя прадстаўлення, іх парадавалі і салодкія падарункі ад Дзеда Мароза.

Свята прыгажосці стваралі

Жанчын з розных краін яднаюць у Беларусі добрыя справы

дзсяткі юных артыстаў. “Усе нашы танцоры, а іх 270, ведаюць: пад Новы год будзе такі канцэрт, і некаторыя нумары рыхтуюць спецыяльна да яго, — задаволены работай выхаванцаў мастацкі кіраўнік каледжа Аляксандр Калядэнка. — Штогод у нас новая праграма, ёсць творы і з асноўнага рэпертуару артыстаў. На мой погляд,

наша сумесная з Міжнародным клубам акцыя ўсебакова карысная. Дарослыя бяруць на сябе функцыі арганізатараў, адны дзеці вучацца рабіць дабро, другія — далучаюцца да мастацтва. А ўзровень падрыхтоўкі ў каледжы вельмі высокі, выпускнікі працуюць у вядомых калектывах, тэатральных трупам Беларусі, а таксама ў вядучых тэат-

рах Расіі, ЗША і, пэўна, усіх краін Еўропы?”

У зале былі жонкі дыпламатаў з Украіны, В'етнама, Сербіі, Венгрыі, Ірана. Калі ж канцэрт закончыўся, Дзед Мароз раздаў падарункі хлопчыкам і дзяўчынкам, сфатаграфаваным з імі і дабрадзейкамі на памяць. На гэты раз актывісткі Міжнароднага клуба зрабілі яшчэ адну добрую справу: для 19-гадовага Яўгена Запудзіна, у якога цяжкая хвароба, яны перадалі ў Вілейку спецыяльную інвалідную каляску. Так Клуб дапамагае дзецям, што засталіся без бацькоўскай апекі і з асаблівасцямі развіцця, не толькі ў Мінску, але і па ўсёй Беларусі.

Ад вілейскіх дзяцей з асаблівасцямі развіцця, якія штодзень збіраюцца ў цэнтры “Ластаўка”, дабрадзеі атрымалі ў дар прыгожую навагоднюю карціну — іх крапатлівая работа. А дзяўчынкі расказалі, што на кухні, абсталяванай пры дапамозе Міжнароднага клуба, умеюць гатаваць кашы, бульбу і нават смажыць курыцу.

Дабро вяртаецца... Нядаўна ў Беларускім дзяржуніверсітэце да Людмілы Гурко падышла студэнтка: “Я памятаю Вас, Людміла Анатолеўна! Вы прыязджалі ў Жодзіна... Дзякуй вам...”. І ўспомніла яна ўсмешку гэтай дзяўчынкі з дзіцячага дома, які наведвала. І, расчуленая, прытуліла яе да сябе, як родную душу...

Майстар і Кацярына

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Цяпер Андрэй Мяцельскі — вядомы на Беларусі майстар-кераміст, член праўлення Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, удзельнік многіх выставаў, у тым ліку ў Францыі, Малдове, Літве, Расіі. Летась, калі праходзіў фестываль “Славянскі базар у Віцебску”, непадалёк ад горада быў наладжаны пленэр ганчароў. Былі там і Мяцельскія. На вольным паветры, у маляўнічым месцы стаялі печы для абпальвання керамікі, ганчарныя кругі. Лепшыя ганчары краіны паказвалі сваё майстэрства. Мяцельскія ўспамінаюць урачысты момант: “адкрыццё печы” рабіў міністр культуры Павел Латушка. Ён тонка і да месца пажартаваў, што таксама мае дачыненне да ганчарства, бо слова “латушка” азначае ў беларускай мове назву ганчарнай пасудзіны, у якой смажыць і тушаць мяса.

А нядаўна майстроў Мяцельскіх запрашалі ў адну з акруг Масквы. Андрэй паказваў, як працуе ганчар за кругам, быў у белаў нацыянальнай ка-

шулі, якую, з гонарам за мужа заўважыла Кацярына, ён сам шыў, і вышываў арнамент. Масквічы былі ў захапленні, што беларусы збераглі свае традыцыйныя рамёствы, ушанавалі майстроў Ганаровымі гра-

пакаленняў.

Яшчэ Андрэй — заўзяты аматар музыкі, таму з ахвотай робіць з гліны і акарыны — музычныя інструменты, якія выдаюць прыемныя, незвычайныя гукі. Ну і, вядома ж,

знаходкамі — і ўвасабляе глыбокую любоў да Беларусі. І жонка Кацярына вядзе адметную партыю ў сямейным ансамблі майстроў: робіць невялічкія, але вельмі цікавыя керамічныя творы.

посуд купляюць для сябе ў краме.

Адзін з нядаўніх творчых праектаў майстроў Мяцельскіх быў у Новасібірску. Там праходзіў 5-ы Міжнародны фестываль Сібірскай керамікі. Ездзіў туды адзін Андрэй, а прывёз два дыпламы лаўрэатаў: прызнанне атрымалі творы і яго, і Кацярыны.

...Непадалёк ад Дзяржынска, пры аўтамагістралі Мінск-Брэст нядаўна адкрыўся раённы Дом рамёстваў. Дырэктарам яго прызначылі Кацярыну Мяцельскую, а майстрам-метадыстам па кераміцы стаў Андрэй. Ініцыятар стварэння ўстановаў — начальнік аддзела культуры Дзяржынскага райвыканкама Наталля Сінюковіч, улюблёная ў народную творчасць жанчына. У будынку будуць арганізаваны цэхі майстроў: ганчароў, кавалёў, ткачоў. Можна будзе не проста пачыць, як майстры працуюць, але і палюбавацца іх вырабамі. Таксама як і набыць нешта на памяць у сувенірнай краме.

Лявон Целеш, г. Дзяржынск

Кампазіцыя-абярэг “Мір і згода ў вашу хату”

матамі, дыпламамі. Між іншым. Андрэй — адзін з нямногіх, хто скарыстоўвае гліну і саломку, а яны ж цяжка сумяшчаюцца. Уражвае, напрыклад, выкананы ў такой тэхніцы алегарычны твор “Жанчына-Поўня”. А “Дрэва жыцця” сімвалізуе сувязь

у выкананні ганчара-музыкі цудоўныя атрымліваюцца біклагі, гарлачы, кубкі, каганцы... Ведае майстар і такія старажытныя “сакрэты” як дымленне, vascaванне. Наогул, у яго керамікі адметны твар, кожны выраб пазначаны цікавымі мастацкімі

Пад час гутаркі я пацікавіўся, як ставяцца яны да беларускай прыказкі “Ганчар гаршкі лепіць, а ў чарпалку варыць”. І Кацярына, смеючыся, адказала: ганчарныя вырабы яна з мужам рыхтуюць галоўным чынам на выставы, а паўсядзённы

Так
вырашыла
грамада

Віктар Корбут

У Падляшскім ваяводстве беларуская мова прызнана афіцыйнай

Асобы статус беларуская мова набыла ў гміне (сельсавета) Орля Бельскага павета Падляскага ваяводства Польшчы, што недалёка ад Бела-вежскай пушчы. У 2002 годзе ў час перапісу насельніцтва каля 70—80 працэнтаў з 3300 жыхароў мікрарэгіёна назваліся беларусамі.

Польскі Закон аб нацыянальных і этнічных меншасцях ды рэгіянальнай мове дазваляе ў мясцовасцях, дзе не менш за 20 працэнтаў грамадзян складаюць прадстаўнікі няпольскай нацыянальнасці, выкарыстоўваць у якасці дапаможнай мовы мясцовага насельніцтва і афармляць указальнікі населеных пунктаў як на польскай, так і на рэгіянальнай мовах.

Як дапаможная беларуская мова ўжываецца ўжо ў трох гмінах Польшчы — апрача Орлі, у Гайнаўцы і Нараўцы. У гэтых раёнах таксама працуюць школы, дзе вывучаюць беларускую мову.

“На тэрыторыі Орлі беларуская мова афіцыйна можа выкарыстоўвацца ў якасці дапаможнай у дзяржаўных установах з вясны мінулага года, калі мясцовыя дэпутаты прынялі адпаведную пастанову”, — паведаміў вайт Орлі Пётр Сельвясюк.

Дэпутаты вырашылі таксама, што назвы 25 вёсак гміны павінны быць прадубліраваны на ўказальніках па-беларуску.

Да землякоў —
з вершамі
і песнямі

У беларускамоўную гімназію горада Браслава, што на Віцебшчыне, завітаў на творчую сустрэчу літаратар з Латвіі Станіслаў Валодзька

Вучні з натхненнем чыталі вершы суайчынніка — ён, хоць жыве цяпер у латвійскім горадзе Даўгаўпілсе, але піша па-беларуску. А выхаванцы мясцовай музычнай школы праспявалі песні на словы Станіслава Валодзькі. У сустрэчы ўдзельнічалі таксама і браслаўскія спевакі Ванда Сіротка, Валянціна Кука і Леанід Лаўрыновіч. Песні ў іх выкананні — плён сумеснай творчасці паэта з браслаўскім кампазітарам Альбертам Белусем.

Потым свае вершы чытаў сам аўтар. Дырэктар гімназіі Наталля Дзмітрук падзякавала яму за ўвагу да суайчыннікаў і выказала надзею, што такія творчыя кантакты будуць доўжыцца ў і надалей.

Варта дадаць, што прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі Даўгаўпілса і Браслава знаходзяць магчымасці для больш цеснага і шырокага культурнага супрацоўніцтва. Пра гэта, у прыватнасці, ішла размова і пад час сустрэчы паэта Станіслава Валодзькі са старшыняй Браслаўскага райвыканкама Пятром Гішкелюком.

Снежань 2009 года вызначаўся адной знамянальнай датай: споўнілася дваццаць гадоў з дня правядзення ўстаноўчай канферэнцыі, якая перарасла ў з'езд і стала пачаткам Беларускага краязнаўчага таварыства. Цяпер, на жаль, яно не працуе. Хаця, відавочна, ідэі, выказаныя на з'ездзе, маюць патрэбу ў рэалізацыі і сёння. Адкрываў канферэнцыю палымянай прамовай сташыня Беларускага фонду культуры пісьменнік Іван Гаўрылавіч Чыгрынаў. А тон, характар размоваў у многім задаў даклад краязнаўца і вучонага Генадзя Аляксандравіча Каханоўскага. Між іншым, гаворачы пра канкрэтыку ў вяртанні гісторыка-краязнаўчай тэмы, руплівы збіральнік мінуўшчыны звярнуўся і да “ашмянскай тэмы”.

Алесь Карлюкевіч

Цытую па стэнаграме, якая захоўваецца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь: “...Думаючы пра будучае краязнаўства, мы не можам не ўлічваць вопыт нашых папярэднікаў. І дарэмна думаць некаторыя нашы сучаснікі, што ранейшыя публікацыі нічога не вартыя. Гэта не так... Не мае аналагаў чатырохтомнік Чэслава Янкоўскага “Павет Ашмянскі”. Багацейшая краязнаўчая інфармацыя, цудоўныя ілюстрацыі, рэдкія фотаздымкі робяць яго незаменимым для невялікага рэгіёна Беларусі...”

А мы з гэтага “невялікага рэгіёна” вылучым толькі сучасны Ашмянскі раён, нагадаўшы цікаўнаму да гісторыі чытачу імёны хаця б некаторых землякоў, выпаставаных на гэтай унікальнай зямлі. Рэдка ў беларускім друку згадваецца імя мастака Юльяна Воспавіча Карчэўскага, які нарадзіўся ў Ашмянах у снежні 1806 года. Гімназію наш суайчыннік скончыў у Вільні. Вучыўся на юрыдычным факультэце Віленскага ўніверсітэта. Урокі жывапісу браў у славутага Я. Рустэма. У 1824–1826 гадах — студэнт юрыдычнага факультэта Пецябургскага ўніверсітэта. Памёр Юльян Карчэўскі ў 1833 годзе, зусім яшчэ маладым. Але спадчыну пасля сябе паспеў пакінуць немалую. Вядомы яго творы “Пастой”,

“Руская хуткая пошта”, “Яўрэі ў дарозе”, “Яўрэйскае пахаванне”, “Турак на кані”, “Ян III пад Венай”, “Маці Божая”...

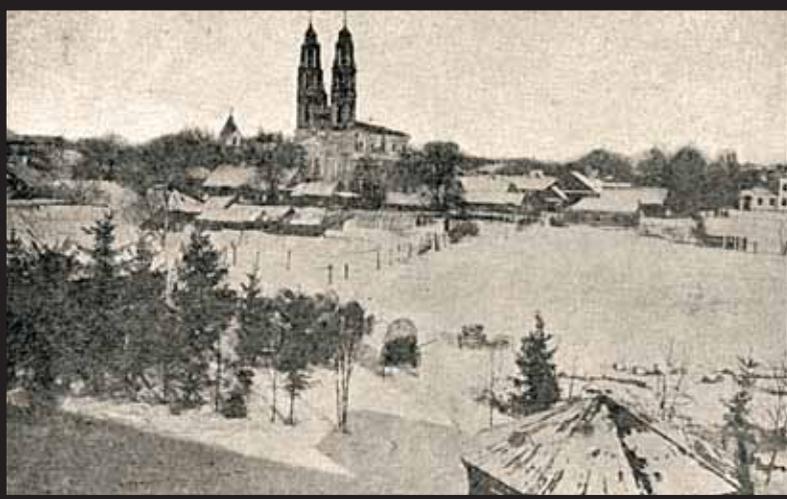
У 1895 годзе ў Ашмянах нарадзіўся вядомы ў яўрэйскім свеце журналіст і псіхолаг Бен Цыён Гольдберг. У 1921 годзе яму была прысвоена ступень доктара псіхалогіі. Пісаў на ідыш і на англійскай мове. У час Вялікай Айчыннай вайны выконваў вядучыя ролі ў Амерыканскім камітэце яўрэйскіх пісьменнікаў, мастакоў і вучоных і Яўрэйскім савеце па дапамозе СССР у вайне. Узначальваў нацыянальны яўрэйскі камітэт амерыкана-савецкай дружбы. Пасля вайны жыў у Ізраілі. Напісаў і паспеў выдаць незадоўга перад смерцю цікавую публіцыстычную кнігу “Падарожжа па СССР” (1966).

Ашмяны — радзіма літоўскага і беларускага спевака Уладзіміра Піліпавіча Рубацкага (барытон). Нарадзіўся 19 чэрвеня 1914 года. Дарэчы, таксама, як і яго зямляк з дзевятнаццаціга стагоддзя Юльян Карчэўскі, авалодаў прафесіяй юрыста ў Вільні. Праўда, болей як праз сто гадоў пасля мастака. Да 1944 года Уладзімір працаваў на радзіме, у Ашмянах — у пажарным таварыстве, у павятовай дарожнай управе, у да-

рожна-эксплуатацыйным упраўленні № 833. Затым пераехаў у Гродна, спяваў у Беларускам ансамблі песні і танца. Вучыўся ў Віленскай кансерваторыі. Затым працаваў у Літоўскай філармоніі і ў тэатры оперы і балета Літвы. Выконваў партыі Анегіна (“Яўгеній Анегін” П. Чайкоўскага), Рыгалета (“Рыгалета” Дж. Вердзі), Яга (“Атэла” Дж. Вердзі) і інш. У 1959 годзе ўганараваны званнем заслужанага артыста Літвы.

З ашмянскай вёскі Граўжышкі і актрыса Зінаіда Канстанцінаўна Скачкоўская (нарадзілася ў 1912 годзе). У 1938–1993 працавала актрысай, а затым памочнікам рэжысёра Купалаўскага драматычнага тэатра ў Мінску. Сыграла вядучыя ролі ў спектаклях “Велікадушнасць” В. Галаўчынера, “Паргызаны” К.Крапівы, “Бацькаўшчына” К. Чорнага, “Жакерыя” А. Афінагенава і інш.

Ашмянскія Альгеецкі — радзіма музыканта і фалькларыста, якому аднолькава падудны баян і цымбалы, Мар’яна Андрэевіча Баяровіча (нарадзіўся ў 1933 годзе). Вучыўся ў пачатковай школе ў Кракоўцы,

Знічкі Айчыны

Ашмяны. Шпіталь. 1916 г.

Ашмянскі раён. Мясцічка Жупраны. 1916 г.

льянскай школе. Як, прыкладам, пісьменнік і педагог Юзаф Пашкоўскі (1787–1858). Гістарычныя звесткі пра Беларусь ён пакінуў і ў працы “Вайна ў Польшчы ў 1831 г., апісаная польскім афіцэрам у 1832 г.” (выйшла ў свет у Львове ўжо пасля смерці нашага земляка — у 1861 і другім выданнем у 1867 гг.). Сёння Баруны — гэта ўсяго толькі цэнтр сельсавета. А звязаны ж з паселішчам такія гістарычныя постаці, як пісьменнікі Ю.Корсак, А. Адынец, І. Ходзька. У канцы XIX стагоддзя Баруны належалі ведамству праваслаўнага духавенства. У 1907 годзе ў Вільні была выдадзена кніга М. Пашкевіча “Цудатворны абраз Багародзіцы ў Барунах”.

Вяртаючыся да згадкі пра выступленне Генадзя Каханоўскага перад краязнаўчай грамадскасцю ў снежні 1989 года, хацеў бы яшчэ адну цытату прывесці: “...Цяжка сказаць, дзе канчаецца вялікая гісторыя і дзе пачынаецца малая...” Адносяцца гэтыя словы, пэўна ж, не толькі да Ашмянчыны і Ашмян, а ўвогуле да ўсёй нашай радзімы. Стараючыся не згубіць у цяжкіх хвілін імёны сотняў і сотняў слаўных сыноў і дачок Айчыны, тым самым і робім мы “справу вялікай гісторыі”... Страціўшы некага сёння, не ўздаўшы заўтра, ці не станем жа мы бяднейшымі?..

затым — у СШ N1 у Ашмянах. Працаваў у Ашмянскім сельсавете. Закончыў Гродзенскае музычна-педагагічнае вучылішча, дзе і застаўся. Пасля пераехаў у Ліду і доўгі час быў дырэктарам у Лідскім музычным вучылішчы. Запісаў нямала народных песень на Гродзеншчыне. Выдаў зборнік “Беларускія народныя песні і танцы: апрацоўкі для баяна, акардэона і двухрадавага храматычнага гармоніка”.

Яшчэ адна цікавая асоба ў гісторыі Ашмяншчыны — польскі паэт Мар’ян Нікодым (нарадзіўся ў 1936 годзе ў вёсцы Агароднікі). У Польшчу яго сям’я пераехала толькі ў 1946 годзе. Працаваў літаратар у павятовай бібліятэцы ў Барчэве. Як паэт дэбютаваў у 1953 годзе. Выдаў зборнік вершаў “Дзень наступны” (1961).

Нямала імёнаў, якія засталіся ў гісторыі нашай Айчыны, можна назваць у дачыненні Барунаў. І не толькі тых, хто нарадзіўся ў гэтым старажытным ашмянскім паселішчы, але і тых, хто жыў, працаваў, вучыўся тут у базы-

© В поісках утраченнаго

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

СЯБРЫ-СУСЕДЗІ

Манументальнае жыццё Кабзара

Колькі ў свеце помнікаў Тарасу Шаўчэнку — не палічыў, пэўна, ніхто, а вось на фотавыставе ў Мінску іх роўна 120

Іда Ганчаровіч

Неяк пачула добры жарт: маўляў, дзе збіраюцца тры ўкраінцы, павінен быць і адзін бюст Тараса Шаўчэнкі. Пра гэта ўспомнілася на адкрыцці выставы “Манументальная Шаўчэнкіяна” ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі: яна прысвячаецца 195-м угодкам Кабзара. Уявіце сабе: 120 прыгожых фотаработ, на якіх помнікі, бюсты, стэлы з розных куткоў свету. І гэта, між іншым, толькі трэцяя частка калекцыі, якую з густам і любоўю стварае 28-гадовы шаўчэнказнавец з Вальні Руслан Цяліпскі.

Як раскажаў на прэзентацыі сам фатограф-манументаліст, яшчэ ў юным узросце ён, захоплены творчасцю Кабзара, пачаў вывучаць і гісторыю прысвечаных яму помнікаў. Дзеля гэтага пабываў у шэрагу мясцін Украіны, іншых рэспублік Савецкага Саюза. І хоць сабраная гады фотакалек-

цыя помнікаў была невялікай, аднак зацікавіла нават супрацоўнікаў Кіеўскага дзяржаўнага музея імя Т.Р.Шаўчэнкі: яны і не ведалі пра некаторыя з экспанатаў. Адчуваючы грамадскую запатрабаванасць такой працы, Руслан і задумаў дзесяць гадоў таму гэты “манументальны” фотапраект.

Ён па-ранейшаму шмат ездзіць па свеце, знаходзіць і фатаграфуе прысвечаныя Кабзару знакі людской увагі: помнікі, барельефы, мемарыяльныя дошкі... Дарэчы, у Беларусі ўстаноўлена сем помнікаў Шаўчэнку, з іх два — у Мінску. На фотаздымках жа мы бачым вялікага сына Украіны не толькі ў агульнавядомым абліччы, але і... немаўлём на руках маці-мадонны, і хлопчыкам. Ёсць і вобразы-абягульненні, накшталт “Тарас-рэвалюцыянер” ці “Шаўчэнка-прарок”. І як своеасаблівы знак “неспакойнага часу” — помнік Кабзару, нападзубураны ў

перыяд перабудовы.

Зрэшты, “Тарасова доля” ў кожную эпоху мела свае асаблівасці. Была пара, калі стварэнне помнікаў Шаўчэнку нагадвала... гонку ўзбраенняў. Вось, для прыкладу, гісторыя з’яўлення помніка Тарасу Шаўчэнку ў Маскве. Гэта быў “адказ” Савецкага Саюза Злучаным Штатам Амерыкі. Даведаўшыся, што заакаянская ўкраінская дыспара сабрала ахвяраванні, каб устанавіць манумент Шаўчэнку ў Вашынгтоне, адказныя асобы ў Маскве захваліваліся. Як гэта: у амерыканскай сталіцы Кабзар будзе, а ў савецкай яго няма? Па камандзе самога Мікіты Хрушчова, тагачаснага першага сакратара ЦК КПСС, ён таксама з Украіны, быў абвешчаны ўсесаюзны конкурс скульптараў. У выніку ў 1964 годзе ў Маскве адкрыты помнік Тарасу Шаўчэнку. Знаўцы сцвярджаюць: на 8 дзён раней, чым у Вашынгтоне...

У Руслана Цяліпскага (другі справа) — свой шлях да Кабзара

А колькі ўсяго ў свеце помнікаў Кабзару? Руслан Цяліпскі таго не ведае: “Можа, тысяча, а, можа, і болей. Думаю, яны ёсць усюды, дзе жывуць украінцы. Таму што для нашага народа Шаўчэнка — не проста паэт, мастак, грамадскі дзеяч. Гэта сімвал Украіны, яе гонар і сумленне”.

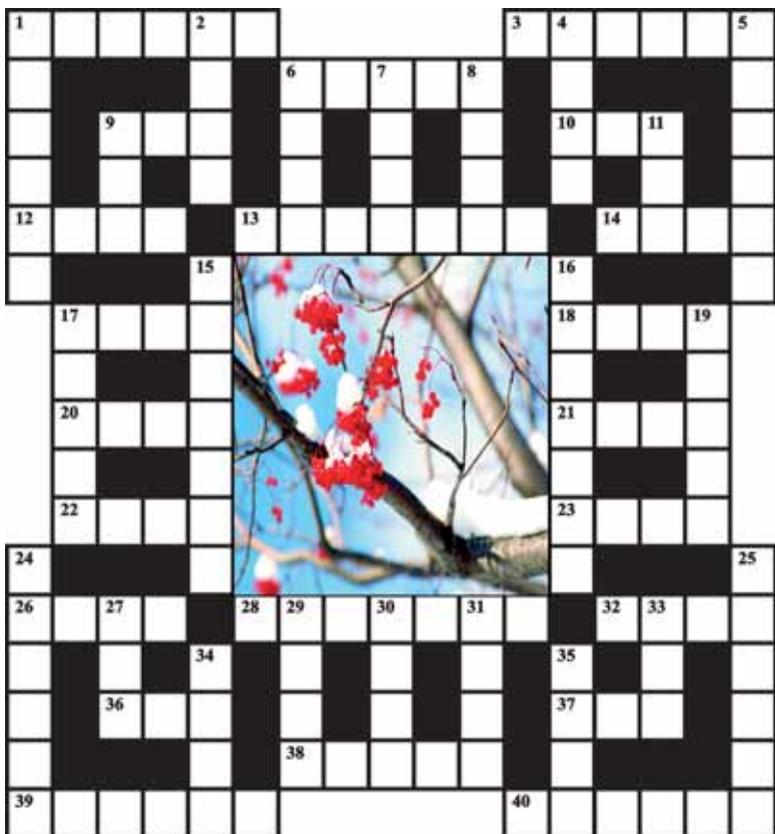
— Сённяшняя выстава — адкрыццё не толькі для вас, але і для мяне. Тарас Шаўчэнка пражыў надойгае жыццё, але ства-

рыў вельмі магутнае энергетычнае поле, сіла якога адчуваецца і па гэты час. Прысутнасць Шаўчэнкі ў свеце — гэта ж прысутнасць Украіны, украінскага духа, — менавіта так выказаўся на адкрыцці выставы ў Мінску Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Украіны ў Беларусі Ігар Ліхавы.

Сама ж выстава ў нашай краіне працягнуецца да лютага: яе пабачаць і ў іншых гарадах Беларусі.

КРЫЖАВАНКА

У гармоніі з прыродай

Па гарызанталі:

1. Яфім... Святы, які ўшаноўваецца 2 лютага. “На Яфіма ў поўдзень сонца — будзе ранняя вясна” (прыкм.). 3. Доўгае адзенне дзяка ў час набажэнства. 6. ... — Ветрадуі. Святы, які ўшаноўваецца 10 лютага. “Вецер на ... — будзе мокры

год” (прыкм.). 9. Прадукт харчавання, які абавязкова ўваходзіць у стравы памінальных абрадаў — канун, сыту. 10. Стары ... — да вясны паварот (прыкм.). 12. Амагар зімовага купання (іран.). 13. Варажба, альбо ... Магічныя спосабы і дзеянні, якія ў Беларусі найбольш пашыраны на

Каляды, Купалле. 14. Гліняная пасудзіна. 17. ... плача, а воўк скача (прыкм.). 18. Культурна-асветная ўстанова. 20. Звярок, папулярны вобраз беларускай народнай міфалогіі. 21. На Рыгора (23 студзеня) ... на стагах — мокрае лета, ... на дрэвах — пахмурнае (прыкм.). 22. Знак Задзяка. 23. “...залаціцца, Пад санямі шум.” З верша Янкі Купалы “Зімовая ноч”. 26. “Белым пылам ... закрыта, \ Ходзяць хмары вірам.” З верша Якуба Коласа “Мяцеліца”. 28. Калі яснае ... на Кірыла (27 лютага) — чакай яшчэ маразы (прыкм.). 32. ... на 8 студзеня — добры ўраджай проса, пахмурна — недарод (прыкм.). 36. Лік, які сімвалізуе ідэю сіметрыі. 37. На базары і ... целны (прыкм.). 38. ...-кароўніца. Прысвятак беларускага народнага календара (18 лютага). “Соль святой ... бароніць ад агню хаты.” (прыкм.). 39. ..., альбо Гусінае свята. Прысвятак, які прыходзіцца на 31 студзеня. “Хавай нос у ... мороз” (прыкм.). 40. ...-Перазімнік. Святы, які ўшаноўваецца 14 лютага. “На ... зорнае неба — вясна будзе позняя” (прыкм.).

Па вертыкалі:

1. Закладзены ў творы сэнс, ідэя. 2. ... з гор — і рыба з нор (прыкм.). 4. Буйная драпежная жывёліна; па ўсходнім гараскопе — сімвал 2010 года. 5. Дрэва з аранжава-чырвонымі ягадамі. “Багаты ўраджай ... — мокрая восень і марозная

зіма” (прыкм.). 6. Камень-талісман народжаных пад задзякальным знакам Леў. 7. Рак не ..., кажан не птушка (прыкм.). 8. ... меле — мука будзе, язык меле — бяда будзе (прыкм.). 9. Добрым людзям — ..., а шаленцам — галавою ў вір (прыкм.). 11. Дрэва: у беларускай міфалогіі — сімвал вечнага жыцця. 15. Святая мучаніца, дзень якой, як свята студэнтаў, адзначаецца 25 студзеня. “Калі на ... снег — будзе дажджлівае лета (прыкм.). 16. ... Паўзіміца. Каталіцкі прысвятак беларускага народнага календара, які прыходзіцца на 6 лютага. “Якая ..., такая і вясна” (прыкм.). 17. Зіма, як ..., сваё возме (прыкм.). 19. ... без канца, як кабыла без хваста (прыкм.). 24. Калі на Анісіма (28 лютага) ... — будзе добры сенакос (прыкм.). 25. ... Зайдроны. Прысвятак, які адзначаўся 29 лютага. “Вялікі снег на ... — будзе шмат вады” (прыкм.). 27. На вадзе родзіцца, а вады баіцца (заг.). 29. Тое, што і вяліка. 30. Упэўненасць. 31. Прыткая ... берагі падрываець (прыкм.). 33. Сакавік дрэвам ... пускае (прыкм.). 34. Кустоў’е, куды, згодна з беларускай міфалогіяй, перасяляецца з вады нячысцік на Вадохрышча. 35. ..., альбо Зборніца. Прысвятак, які прыходзіцца на 25-га лютага. “А святы Ізбор — бяжыць вада з гор” (прыкм.).

Падрыхтаваў
Сцяпан Левановіч

Адказы на крыжаванку

1. Сэнс, ідэя. 2. Рыба з нор. 3. Доўгае адзенне дзяка ў час набажэнства. 4. Буйная драпежная жывёліна. 5. Дрэва з аранжава-чырвонымі ягадамі. 6. Яфім. 7. Рак. 8. Леў. 9. Добры год. 10. Стары год. 11. Дрэва. 12. Амагар. 13. Варажба. 14. Гліняная пасудзіна. 15. Святая мучаніца. 16. Паўзіміца. 17. Зіма. 18. Кірыла. 19. Пахмурнае лета. 20. Культурна-асветная ўстанова. 21. Рыгор. 22. Мокрае лета. 23. Знак Задзяка. 24. Анісіма. 25. Зайдроны. 26. Залаціцца. 27. Пад санямі шум. 28. Мяцеліца. 29. Гусінае свята. 30. Перазімнік. 31. Прыткая. 32. Сіметрыя. 33. Сакавік дрэвам. 34. Кустоў’е. 35. Зборніца. 36. Лік. 37. Целны. 38. Кароўніца. 39. Гусінае свята. 40. Перазімнік.

Трыумфальнае шэсце “Трубадура”

У Галандыі высока ацанілі выступленні беларускіх артыстаў

Прэм’ерны спектакль «Трубадур» Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета ў пастаноўцы шведскага рэжысёра Марыяны Берглоф з поспехам прайшоў у тэатрах галандскіх гарадоў Брэд, Эйнтховен, Харлем, Дэнбош, а таксама ў Бельгіі.

Пасля прэм’еры оперы ў самым буйным у Галандыі Ратэрдамскім тэатры публіка апладзіравала беларускаму «Трубадур» стоячы. Еўрапейскія крытыкі адзначылі высокі ўзровень і пераканальнасць пастаноўкі, моцны, яркі, шырокі і чысты гук аркестра Вялікага тэатра оперы і балета. Захапленне выклікалі ігра і галасы салістаў Анастасіі Масквіной, Станіслава Трыфанова, Наталлі Акінінай. Нідэрландская прэса рэзюмавала: “У цэлым” Трубадур “сцэнічна і музычна добра сыграны, музыка Вердзі выканана з агнём і элегантнасцю, беларускі спектакль — цудоўнае прадстаўленне на вельмі высокім узроўні”.

Варта адзначыць, што прэм’еру Вялікі тэатр падрыхтаваў сумесна з галандскімі калегамі — фірмай Supierz Music Management. Над спектаклем таксама працавала пастаноўчая група з Германіі.